

ارزش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس

«حاج آیت الله العظمی»

نبردهای غرب اهواز و بوسنکرد

- سرشناسه: جواد ی‌پور، محمد، ۱۳۳۳ -
عنوان و نام پدیدآور: ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس / تحقیق و تألیف محمد جواد ی‌پور، علی نیکفرد، سید یعقوب حسینی؛ ویراستار محمدرضا بیرنگ.
- وضعیت ویراست: ویراست ۲.
مشخصات نشر: تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۶ ج: مصور (رنگی).
شابک: دوره: ۷-۷۷-۶۲۹۷-۹۶۴-۹۷۸: ۱۰۰۰۰۰ ج: ۱: ۷۹-۶۲۹۷-۹۶۴-۹۷۸: ۲: ۷-۸۰-۶۲۹۷-۹۶۴-۹۷۸
- وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: نویسندگان جلد دوم سید یعقوب حسینی، مسعود بختیاری و محمد حسن لطفی هستند.
یادداشت: ویراستار جلد دوم مرتضی مشاکی است.
یادداشت: چاپ سوم.
منترجات: ج. ۱. نبردهای غرب دزفول. - ج. ۲. نبردهای غرب اهواز و سوسنگرد
موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ - خاطرات
موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ - نبردها
شناسه افزوده: نیکفرد، علی، ۱۳۳۳ -
شناسه افزوده: حسینی، سید یعقوب، ۱۳۱۱ - ۱۳۸۸.
شناسه افزوده: بختیاری، مسعود، ۱۳۳۰ -
شناسه افزوده: لطفی، محمد حسن.
شناسه افزوده: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹: ۸۶۲۸/DSR
رده‌بندی دیویی: ۹۲۳: ۸۰۸۱
شماره کتابشناسی ملی: ۱۲۶۴۰۰

ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس، جلد دوم (نبردهای غرب اهواز و سوسنگرد)

- تحقیق و تألیف: سید یعقوب حسینی، مسعود بختیاری، محمد حسن لطفی
- مشاوران نظامی و تخصصی: سرتیپ دوم مسعود بختیاری، سرتیپ دوم محمد حسن لطفی
- ویراستار: مرتضی مشاکی
- صفحه‌آرایی: حمید وطن‌خواه
- حروفچینی: اصغر جعفری
- طرح جلد: سعید زندی
- ناظر چاپ: مسعود موری
- نوبت و سال چاپ: اول / ۱۳۹۴
- شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
- بها: ۱۱۰۰۰ تومان
- شابک جلد دوم: ۷-۸۰-۶۲۹۷-۹۶۴-۹۷۸
- شابک دوره: ۷-۷۷-۶۲۹۷-۹۶۴-۹۷۸
- ناشر: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران

نشانی: تهران، صندوق پستی ۳۳۷۶ - ۱۶۷۶۵، سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران

معاونت فرهنگی و روابط عمومی (اداره تبلیغات و انتشارات)

وبگاه: www.aja.ir، تلفن: ۸۱۹۵۳۳۸۱، دورنگار: ۸۸۴۷۵۵۰۳، نشانی الکترونیکی: nashr@aja.ir

مرکز توزیع محصولات فرهنگی ارتش: ۲۲۹۳۹۱۲۴ و ۲۳۳۳۱۵۲۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵	پیشگفتار
۱۷	مقدمه ناشر
۲۳	● فصل اول: آماده شدن عراق برای تهاجم
۲۵	فعالیت‌های سیاسی عراق قبل از آغاز تهاجم
۲۶	۱- اقدامات رژیم عراق برای بهبود اوضاع داخلی
۳۰	۲- سیاست خارجی
۳۰	الف) نزدیکی به اتحاد جماهیر شوروی
۳۲	ب) نزدیکی به غرب
۳۷	۳- نقش حزب بعث و فعالیت‌های آن
۴۰	۴- تلاش در جلب دوستی کشورهای منطقه و کسب مقام رهبری اعراب
۴۴	الف) عربستان سعودی
۴۵	ب) مصر
۴۹	ج) کویت

۵۰	 (د) سوریه
۵۳	 (ه) اردن
۵۵	 ۵ تلاش در جهت مشوش کردن اذهان جامعه بین‌المللی
۵۸	 بررسی اجمالی اقدامات نظامی عراق تا قبل از تهاجم گسترده
۶۰	 تجاوز رژیم عراق در سال ۱۳۵۸ (نمودار الف)
۶۱	 تجاوزات رژیم عراق در سال ۱۳۵۹ تا شروع جنگ (نمودار ب)
۶۳	 ● فصل دوم: یثار و مقاومت
۶۵	 الف) کلیات
۶۵	 ۱ - بررسی وضعیت جبهه میانی در خوزستان (نقشه شماره ۲)
۶۹	 ۲ - معابر وصولی در جنوب (نقشه شماره ۲)
۷۰	 ۳ - بررسی وضعیت نیروهای در فین در منطقه
۷۳	 ب) آغاز تهاجم زمینی عراق
۷۴	 حوادث روز اول مهرماه
۷۶	 حوادث روز دوم مهرماه
۷۷	 حوادث روز سوم مهرماه
۷۸	 حوادث روز چهارم مهرماه
۷۸	 حوادث روز پنجم مهرماه
۷۹	 حوادث روز ششم مهرماه
۸۱	 حوادث روز هفتم مهرماه
۸۲	 حوادث روز هشتم مهرماه و یک تهدید جدی برای اهواز و سوسنگرد
۸۳	 حوادث روز نهم مهرماه
۸۴	 حوادث روز دهم و یازدهم مهرماه

- ۸۴ حوادث روز دوازدهم مهرماه
- ۸۵ (ج) نبرد در منطقه سوسنگرد
- ۸۵ ۱ - پیشروی نیروهای متجاوز عراق به سمت سوسنگرد
- ۹۳ تغییر در استعداد و گسترش نیروهای عراق در خوزستان
- ۹۳ ۱ - لشکر یک مکانیزه و لشکر ۱۰ زرهی در منطقه غرب دزفول
- ۹۴ ۲ - ۹ زرهی و تیپ زرهی ابن الولید (تیپ ۱۲ لشکر ۳ زرهی) در منطقه سوسنگرد
- ۹۴ ۲ - ۵ مکانیزه (در منطقه اهواز)
- ۹۴ ۴ - لشکر ۲ زرهی (در منطقه خرمشهر آبادان)
- ۹۴ ۵ - تیپ ۲۷ زانین (در مسیر لشکر یک مکانیزه)
- ۹۵ ۶ - تیپ ۳۱ نیروی مخصوص (منتهای ۲ گردان)
- ۹۵ ۲ - محاصره سوسنگرد و آزادسازی آن (نقشه شماره ۳)
- ۱۰۵ عملیات آفندی در هویزه و کرخه عملیات نصر (نقشه شماره ۴)
- ۱۰۵ طرح ریزی
- ۱۰۹ آمادگی
- ۱۱۴ اجرای عملیات نصر (در منطقه هویزه و کرخه کور)
- ۱۳۲ خط پدافندی منطقه اهواز - سوسنگرد بعد از عملیات نصر
- ۱۳۸ طرح ایجاد آب‌گرفتگی (نقشه شماره ۵)
- ۱۳۹ ۱ - طرح استفاده از آب کرخه کور
- ۱۴۱ ۲ - طرح استفاده از آب رودخانه کارون برای ایجاد آب‌گرفتگی در جنوب غربی اهواز
- ۱۴۲ ۳ - طرح استفاده از آب دریاچه‌های پشت سد دز، کارون و کرخه
- ۱۴۳ ۴ - طرح استفاده از آب رودخانه کرخه
- ۱۴۵ ۵ - احداث سد دریچه‌ای بر روی کارون

● فصل سوم: آمادگی برای دفع متجاوز..... ۱۴۹

نبرد در منطقه اهواز - سوسنگرد در سال ۱۳۶۰..... ۱۵۱

ادامه پدافند و آماده شدن برای آفند..... ۱۵۱

عملیات خیبر (نقشه شماره ۶)..... ۱۵۳

طرح ریزی..... ۱۵۳

اجرا..... ۱۵۷

نتایج عملیات خیبر..... ۱۶۱

ادامه نبرد در منطقه اهواز - سوسنگرد..... ۱۶۱

از عملیات خیبر تا عملیات طریق القدس..... ۱۶۱

عملیات شهید چمران (طراح)..... ۱۶۴

عملیات در غرب تپه الله اکبر..... ۱۶۹

عملیات شهید مدنی..... ۱۷۱

● فصل چهارم: پیروزی..... ۱۷۳

عملیات طریق القدس در غرب سوسنگرد (نقشه شماره ۷)..... ۱۷۵

هدف نظامی عراق در اشغال دشت آزادگان..... ۱۷۶

طرح ریزی عملیات طریق القدس..... ۱۷۷

مواضع دشمن در منطقه عملیات طریق القدس «نقشه شماره ۸»..... ۱۸۲

کشیدن جاده در تپه های رملی..... ۱۸۳

یکان های شرکت کننده در عملیات طریق القدس..... ۱۸۹

۱- یکان های جمهوری اسلامی ایران..... ۱۸۹

۲- یکان های ارتش عراق مستقر در منطقه عملیاتی طریق القدس..... ۱۹۰

اجرا و هدایت عملیات طریق القدس (کربلا) «نقشه های شماره ۹ الی ۱۳»..... ۱۹۲

۱۹۲	حوادث روز اول نبرد (۸ آذرماه ۱۳۶۰)
۱۹۸	حوادث روز دوم نبرد (۹ آذرماه ۱۳۶۰)
۱۹۹	حوادث روز سوم نبرد (۱۰ آذرماه ۱۳۶۰)
۱۹۹	حوادث روز چهارم عملیات (۱۱ آذرماه ۱۳۶۰)
۲۰۰	حوادث روز پنجم نبرد (۱۲ آذرماه ۱۳۶۰)
۲۰۳	ادامه عملیات به‌منظور اتمام طرح کربلا ۱
۲۰۵	دستاوردهای عملیات طریق‌القدس
۲۰۵	حوادث و عملیات بعد از نبرد طریق‌القدس
۲۰۹	ضمائم
۲۱۱	«ضمیمه ۱» منشور ملی عراق، ۸ تیر ۱۹۷۹ (۱۹ بهمن ۱۳۵۸)
۲۱۴	«ضمیمه ۲» نامه به دبیرکل سازمان ملل متحد، ۲ آوریل (۱۳ فروردین ۱۳۵۹)
۲۱۵	«ضمیمه ۳» نامه به رئیس کنفرانس کشورهای غیرمتحد، ۱ آوریل (۳ فروردین ۱۳۵۹)
۲۱۷	«ضمیمه ۴» نامه به سازمان وحدت آفریقا، ۱۶ مه ۱۹۸۰ (۱۲۶ بهشت ۱۳۵۹)
۲۱۹	«ضمیمه ۵» نامه به سازمان‌های بین‌المللی، ۱۴ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳ شهریور ۱۳۵۹)
۲۲۳	«ضمیمه ۶» نامه مجدد به سازمان‌های بین‌المللی، ۲۱ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳ شهریور ۱۳۵۹)
۲۲۸	«ضمیمه ۷» متن پیام حضرت امام خمینی (ره) در پاسخ به پیام رئیس‌جمهوری، ۲۱ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳ شهریور ۱۳۵۹)
۲۳۰	«ضمیمه ۸» متن پیام تبریک رئیس‌جمهوری به حضرت امام (ره) به ۲۱ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳ شهریور ۱۳۵۹)
۲۳۱	«ضمیمه ۹» متن پیام نخست‌وزیر به ملت ایران و رزمندگان دلیر اسلام به ۲۱ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳ شهریور ۱۳۵۹)
۲۳۳	«ضمیمه ۱۰» اعلامیه مشترک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۲۱ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳ شهریور ۱۳۵۹)
۲۳۵	«ضمیمه ۱۱» اطلاعیه شماره ۷۱۴ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۲۱ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳ شهریور ۱۳۵۹)
۲۳۷	اسامی فرماندهان ارتشی در عملیات طریق‌القدس تا رده تیپ
۲۳۸	اسامی فرماندهان سپاهی در عملیات طریق‌القدس تا رده تیپ

- ۲۳۹ تصاویر تعدادی از شهدای منطقه عملیاتی غرب اهواز و سوسنگرد
- ۲۴۲ نقشه شماره (۱) منطقه تقریبی آزاد شده در عملیات طریق القدس
- ۲۴۳ نقشه شماره (۲) منطقه عمومی خوزستان و محورهای پیشروی نیروهای عراقی
- ۲۴۴ نقشه شماره (۳) محاصره سوسنگرد و آزادسازی آن
- ۲۴۵ نقشه شماره (۴) طرح عملیات نصر
- ۲۴۶ نقشه شماره (۵) مناطق آبرفته در اواخر ۱۳۵۹ و اوایل ۱۳۶۰
- ۲۴۷ نقشه شماره (۶) طرح عملیات خیبر
- ۲۴۸ نقشه شماره (۷) طرح عملیاتی طریق القدس
- ۲۴۹ نقشه شماره (۸) طرح عملیات و های خودی و دشمن قبل از عملیات طریق القدس
- ۲۵۰ نقشه شماره (۹) عملیات طریق القدس - طرح عملیاتی تیپ ۱ عاشورا
- ۲۵۱ نقشه شماره (۱۰) عملیات طریق القدس - طرح عملیاتی تیپ ۲ کربلا
- ۲۵۲ نقشه شماره (۱۱) عملیات طریق القدس - طرح عملیاتی تیپ ۴ امام سجاد (ع)
- ۲۵۳ نقشه شماره (۱۲) عملیات طریق القدس - طرح عملیاتی تیپ ۳ امام حسین (ع)
- ۲۵۴ نقشه شماره (۱۳) عملیات طریق القدس - نبرد پل خراش
- ۲۵۵ ● نمایه

پیشگفتار

کتاب حاضر براساس و براسناد مدارک موجود در مرکز اسناد سازمان عقیدتی سیاسی و ستاد نیروهای ارتش جمهوری اسلامی ایران تهیه و تدوین شده و پس از نگارش اولیه با استفاده از مشاورت‌های ارزنده اداره سوم ستاد مشترک ارتش، دانشکده فرماندهی و ستاد، سازمان حفاظت و اطلاعات ارتش و فرماندهان حاضر در عملیات از جمله امیر سرتیپ دوم هوشنگ بهرامی اصلاحات و تغییرات ضرور انجام گرفته است.

با عنایت به اینکه دسترسی به سایر اسناد و مدارک احصایی نمی‌توان چاب‌های بعدی این کتاب و سایر جلد‌های مجموعه تاریخ نظامی «ارتش در هشت سال دفاع مقدس» را کامل‌تر و گویاتر کرد از کلیه عزیزانی که می‌توانند در این زمینه هیئت مؤلفین را یاری و مساعدت بخشند تقاضا دارد با نشانی درج شده در شناسنامه کتاب، مکاتبه کنند.

شایان ذکر است که به دلیل عدم دسترسی به منابع و مآخذ خارج از ارتش جمهوری اسلامی ایران، دلاوری‌های کم‌نظیر برادران سپاهی، نیروهای بسیجی و رزمندگان مردمی و همچنین عملکرد ارزنده ایثارگران جهاد سازندگی که در حصول پیروزی‌های مجموعه نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران بر دشمن تأثیر انکارناپذیری داشته است به شایستگی لازم در این

مجموعه تاریخ نظامی مورد بحث و بررسی قرار نگرفته است و این به معنای نادیده گرفتن نقش والای آنان در صحنه‌های رزم هشت سال دفاع مقدس نیست.

بر خود لازم می‌دانیم که مراتب تقدیر و تشکر خود را از سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، که پس از گذشت سال‌ها از چاپ این مجموعه از کتاب‌ها، مجدداً با ویرایش جدید آن رابه دست چاپ سپرده و به علاقه‌مندان عرضه داشته است، ابراز کنیم.

مؤلفین - ۱۳۹۴

www.ketab.ir

مقدمه ناشر

با پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ و استقرار نظام مقدس جمهوری اسلامی در ایران، دشمنان اسلام که شاهد طلوع و سرایت دوباره آفتاب درخشان اسلام در دهه‌های پایانی قرن حاضر بودند، در صدد برآمدند تا ابتداء کنترل و هدایت جریان‌های سیاسی و نفوذ بر آنها، این انقلاب الهی را به انحراف بکشانند.

جبهه ضداسلامی و ضدانقلابی، کودتا و ایجاد آشوب و ناامنی در استان‌ها را نیز باعث شد، اما امت مسلمان و بیدار و آگاه ایران به یاری خداوند منان و رهبر عظیم‌الشأن انقلاب حضرت امام خمینی (ره)، آتش فتنه‌ها را خاموش کرد.

از نظر دشمنان انقلاب، تحمیل یک جنگ، اقدامی بود که می‌توانست انقلاب اسلامی و نظام نوپای جمهوری اسلامی را به شکست بکشاند و این شجره طیبه را از ریشه برکند. شرایط ناشی از پیروزی انقلاب اسلامی و فروپاشی نظام منحط پهلوی و وضعیت ارتش جمهوری اسلامی که در حال تحول و تبدیل شدن به یک ارتش اسلامی بود و از سویی با دسیسه‌ها و اقدامات عناصر نامطلوب تضعیف شده بود، این خیال واهی را، واقعی جلوه می‌داد.

هارولد براون وزیر دفاع دولت کارتر، ضمن بیانیه‌ای اعلام کرد:

«بزرگ‌ترین خطر برای امنیت آمریکا در خلیج فارس، خطر توسعه‌طلبی شوروی نیست؛ بلکه

خطری است که از گسترش آشوب‌های غیرقابل کنترل در جهان سوم ناشی می‌شود.^۱ از نظر تحلیل گران و راهبردشناس‌های غربی، «بنیادگرایی اسلامی» نشأت گرفته از انقلاب اسلامی ایران، یک خطر جدی علیه منافع غرب در منطقه غرب آسیا و خلیج فارس است؛ پس مبارزه با آن باید جزء راهبرد آمریکا قرار می‌گرفت.

لس اسپین، رئیس کمیته نیروهای مسلح نمایندگان آمریکا گفته است: «هدف راهبردی آمریکا، باید متوقف کردن ایران در گسترش انقلاب اسلامی بنیادگرای خود به جهان عرب، به‌ویژه خلیج فارس باشد؛ حتی اگر در این راه استفاده از نیروهای نظامی لازم گردد.»^۲

براساس این راهبرد، درباره انقلاب اسلامی، در ۱۵ اردیبهشت ۱۳۵۹ عملیات نظامی آمریکا در صحرای طیس برای سربه زدن به انقلاب اسلامی و آزاد کردن گروگان‌های سفارت آمریکا اجرا شد؛ ولی به خواست سازمان ملل، این عملیات گرفتار توفان شن شد و این عملیات نظامی که می‌توانست نتایج خطرناکی برای انقلاب اسلامی داشته باشد، به شکست انجامید.

توطئه نظامی بعدی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران، طرح کودتای «نقاب» بود. براساس طرح کودتا، عراق نقش پوشش و فریب برای معاوض کردن اذهان به سوی مرزهای جنوب را بازی می‌کرد. عراق برای ایفای این نقش، در شب کودتا حملات توپخانه خود را متوجه پاسگاه‌ها و روستاهای مرزی کرد و دست به تحرکات وسیع نظامی زد؛ اما کودتا به‌موقع و در ۲۰ تیرماه ۱۳۵۹ کشف و خنثی شد و عاملان آن نتوانستند به اهداف خود دست یابند.

شکست کودتای «نقاب» و عملیات نظامی آمریکا در طیس و خدیر، گرفتن خط امام در داخل ایران، حمله نظامی توسط یک کشور دیگر را در برنامه کار آمریکا قرار داد. برژینسکی مشاور امنیتی کارتر که بر ترسیم فاز نظامی در مقابله با انقلاب اسلامی تأکید داشت، گفت:

«راهبرد آمریکا در مقابله با انقلاب اسلامی، باید تقویت دولت‌هایی که توان انجام عملیات نظامی علیه رژیم [امام خمینی(ره)] را دارا هستند، مورد توجه قرار دهد.»

۱. فصلنامه بررسی‌های نظامی سپاه، شماره ۱۰، ص ۳۸.

۲. همان، ص ۳۸.

نکته‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد این است که از نظر محافل بین‌المللی و منطقه‌ای، توان نظامی و دفاعی ایران پس از انقلاب اسلامی به شدت مورد تردید قرار داشت. در تابستان ۱۳۵۹ طارق عزیز وزیر خارجه عراق اعلام کرد: «امروز ارتش ایران از هم پاشیده است» و صدام حسین گفت: «اکنون ما نیروی کافی برای بازپس گرفتن حقوق خود از ایران را در اختیار داریم». همچنین روزنامه کریستن ساینس مانیفور نوشت:

«فروپاشی قدرت ایران، که نقش کلیدی در توازن و تعادل قوا در تمام منطقه را داشت، واقعیتی مسلم است. اکنون در جایی که زمانی شاه با قدرت ایستاده بود، خلأ و سوسه‌کننده‌ای خمیازه می‌کشد؛ در حالی که عراق از مدت‌ها پیش برای چنین فرصتی لحظه شماری می‌کند.»^۱ سرانجام رژیم عراق پس از مه‌چینی‌ها و ایجاد فضای تشنج در روابط دو کشور و تلاش در تشویش اذهان سازمان‌های بین‌المللی، در تاریخ ۲۶ شهریور ۱۳۵۹ (۱۷ سپتامبر ۱۹۸۰) به‌طور یک‌جانبه قرارداد ۹۷۵ کیلومتر مربع را از سرسبزترین و سرسبزترین (۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰) حمله گسترده و همه‌جانبه‌ای را به مناطق شمالی ایران آغاز کرد.

طه یاسین رمضان، معاون نخست‌وزیر عربستان در آن زمان گفت: «این جنگ به‌خاطر قرارداد ۱۹۷۵ و یا چند صد کیلومتر خاک و یا نصف شط العرب نیست، این جنگ به‌خاطر سرنوشت رژیم جمهوری اسلامی ایران است».^۲

رژیم بعث عراق که جنگی تجاوزکارانه و تمام‌عیار را با هدف نابودی نظام جمهوری اسلامی ایران آغاز کرده بود، ابتدا موفق شد مناطقی را در جنوب و غرب کشور اشغال کند. پس از تهاجم گسترده عراق و در پی رهنمودهای حضرت امام خمینی (ره) همه اتحاد ملت و دولت بسیج شدند تا دوشادوش رزمندگان اسلام، دشمن متجاوز را از سرزمین ایران بیرون برانند. مردم مسلمان و انقلابی و رزمندگان اسلام، نخستین ضربات خود را بر ماشین جنگی عراق وارد کردند و هم‌زمان با ابتیارگری رزمندگان در خطوط مقدم جبهه، یکان‌های توپخانه نیروهای زمینی، بالگردهای هوانیروز و هواپیماهای جنگنده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران،

۱. همان، ص ۲۰.

۲. تحلیلی بر جنگ تحمیلی رژیم عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، دفتر حقوقی وزارت امور خارجه، بهمن‌ماه ۱۳۶۱، ص ۲۵.

خطوط و نیروهای مقدم ارتش متجاوز عراق و واحدهای پشتیبانی، پل‌ها، انبارهای مهمات و ستون‌های تانک و زره‌پوش و خودروهای حامل مهمات و نفرات و تجهیزات و تأسیسات و پایگاه‌های اقتصادی و نظامی عراق را در عمق خاک این کشور و در نواحی اشغالی مورد حملات کوبنده خود قرار دادند.

ارتش متجاوز عراق که قصد تصرف چند روزه ایران را داشت، به مدت ۳۴ روز در پشت دروازه‌های خرمشهر ماند. مقاومت نیروهای مردمی و ایثارگری‌های رزمندگان اسلام باعث شد تا نیروهای متجاوز عراق، با وجود موفقیت‌های اولیه، نه تنها نتوانستند به اهداف اولیه خود دست یابند، بلکه حرکت و پیشروی آنها متوقف شد و این فرصتی مغتنم برای نیروهای مدافع بود تا در مرحله بعدی را به نفع برانند و مناطق اشغالی را بازپس گیرند.

در اوایل سال ۱۳۶۰ ضربه‌ها به نفع ایران تغییر کرد. در آخر اردیبهشت‌ماه ۱۳۶۰، ابتدا در غرب پل کرخه و سپس در بچه‌های الله‌اکبر نیروهای ایرانی موفق به عقب راندن نیروهای متجاوز از قسمتی از مناطق اشغال شده گردیدند.

با عزل بنی‌صدر در ۲۰ خرداد ۱۳۶۰، تغییر مثبتی در جبهه‌ها ظاهر شد و از این پس نیروهای رزمنده ارتش و سپاه با انسجام بیشتری دوشادوش یکدیگر با دشمن متجاوز به پیکار پرداختند.

یک روز بعد از عزل بنی‌صدر، عملیات «فرمانده کل نوا، خمینی روح خدا» در منطقه دارخوین و شرق کارون با شرکت یکانهایی از لشکر ۷ پیاده خواران و سپاه پاسداران اجرا شد که در نتیجه آن، نیروهای متجاوز عراق از جنوب آبادی سلمانیه و حمديه در شرق کارون به عقب رانده شدند. در عملیات پیروز ثامن‌الائمه که در ۵ مهرماه ۱۳۶۰ با شرکت لشکر ۷ پیاده خراسان و یکانهایی از سپاه پاسداران و در پی لبیک به پیام حضرت امام خمینی (ره) مبنی بر شکستن حصر آبادان انجام گرفت، نیروهای عراقی به غرب رودخانه کارون عقب رانده شدند و محاصره آبادان شکسته شد و بیش از ۱۵۰۰ نفر عراقی به اسارت درآمدند.

پس از عملیات ثامن‌الائمه، تدبیر عملیاتی فرماندهان و مسئولان ارتش و سپاه بر این اساس قرار گرفت تا با انجام عملیات‌های برقی‌آسا، نیروهای دشمن را در یک منطقه منهدم کنند و با

اتکاء به موانع طبیعی و صرفه‌جویی در قوا، نیروهای آزاد شده را در جای دیگر به‌کار گیرند و روند عملیات را به‌گونه‌ای تنظیم و اجرا کنند که سرنوشت جنگ هرچه زودتر تعیین شود. با تشریک مساعی فرماندهان ارتش و سپاه، طرح‌های دوازده‌گانه کربلا تهیه و به تصویب شورای عالی دفاع رسید. پیوستگی طرح‌های تهیه شده و آینده‌نگری موجود در آنها سبب شد تا نیروهای رزمنده اسلام در کمتر از هشت ماه پس از عملیات ثامن‌الائمه، موفق شوند تا با عملیات‌های «طریق‌القدس»، «فتح‌المبین» و «بیت‌المقدس» - که تحت عنوان کربلای ۱، ۲ و ۳ اجرا شدند - نیروی عراقی را از بیشتر مناطق اشغالی بیرون برانند.

این جلد از مجموعه تاریخ نظامی جنگ تحمیلی، به عملیات‌های اجرا شده در جبهه میانی صحنه عملیات خوزستان اختصاص دارد که شامل منطقه عمومی غرب اهواز و منطقه عملیاتی سوسنگرد است و از خط مرز بین المللی تا پانزده کیلومتری جنوب غربی اهواز و از زمین‌های رملی دامنه‌های جنوبی ارتفاعات شاذان تا جنوب رودخانه کرخه‌کور می‌باشد. نام عمومی این منطقه، «دشت آزادگان» است.

در این منطقه نبردهای شدید و سختی بین نیروهای مدافع ایران و مهاجم عراق به‌وقوع پیوست که مهم‌ترین آنها عبارتند: از اشغال سوسنگرد به‌وسیله نیروهای متجاوز عراق و آزادسازی آن، نبرد نصر در حوالی هویزه و کرخه‌کور، نبرد خیمه سبز، تپه‌های الله‌اکبر و سرانجام نبرد طریق‌القدس که امام راحل آن را فتح‌الفتوح نامیدند که پس از عملیات ثامن‌الائمه، دومین عملیات بزرگ آفندی دلاورمردان نیروهای مدافع جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود.

عملیات در این جبهه از آن جهت اهمیت داشت که پیروزی در آن موجب تسهیل پیوستگی خطوط مواصلاتی جنوب به شمال و بالعکس دشمن متجاوز در درون خاک ایران قطع شود که در نتیجه در عملیات‌های بعدی نتوانست به سهولت با جابه‌جایی نیروهای خود، جبهه جنوبی را تقویت کند. پس از آزاد شدن مناطق واقع در جبهه میانی، خطوط مواصلاتی دشمن طولانی‌تر شد؛ زیرا در صورت نیاز به جابه‌جایی نیروهای خود، مجبور بود هورالعظیم را دور بزنند.^۱

۱. برای آشنایی با موقعیت عمومی جبهه میانی و اهمیت آن، رنگ به نقشه شماره یک.

پیروزی در جبهه میانی، پلی به سوی پیروزی‌های برق‌آسای دیگری همچون فتح‌المبین و بیت‌المقدس بود. رزمندگان اسلام در عملیات طریق‌القدس برای اولین بار هم‌زمان خطوط مقدم و خط دوم پدافندی و عقبه نیروهای دشمن را مورد حملات کوبنده و برق‌آسای خود قرار دادند و فرصت هرگونه واکنش را از نیروهای عراقی سلب کردند.

هرچند که هیچ قلمی را یارای به‌تصویرکشیدن حماسه‌های شورانگیز صحنه‌های نبرد دفاع مقدس و عظمت شور و عشق و ایمان و ایثار و شجاعت دلاورمردان نیروهای مدافع انقلاب و میهن اسلامی نیست، اما امید است که این کتاب بتواند گوشه‌هایی از آن رشادت‌ها و شجاعت‌ها را بنمایاند.

با عنایت به استقبال خوبی که در سطح جامعه از مجموعه کتب «ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس» صورت گرفت، دست‌اندرکاران نشر در سازمان عقیدتی سیاسی ارتش را بر آن داشت که این مجموعه چند جلدی را مورد بازنگری قرار داده و با ویرایش جدید تقدیم علاقه‌مندان کنند. ازاین‌رو، این جلد، چاپ مجدد و ویرایش جدید از این اثر فاخر است که تقدیم می‌شود.

اداره تبلیغات و انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ارتش